

De felaktiga förvaltningsbeslutens uppkomst samt korrigerering

Susanne Lundberg

Examensarbete för tradenomexamen

Utbildningsprogrammet för företagsekonomi

Åbo 2013

EXAMENSARBETE

Författare: Susanne Lundberg

Utbildningsprogram och ort: Företagsekonomi, Åbo

Inriktning/alternativ/Fördjupning: juridik

Handledare: Rita Sourander

Titel: De felaktiga förvaltningsbeslutens uppkomst samt korrigerings

Datum 19.11.2013

Sidantal 32

Bilagor 1

Abstrakt

För att ett förvaltningsbeslut skall kunna uppstå, skall det finnas en part, en behörig myndighet eller en enskild person samt ett ärende, som kan skötas genom förvaltningsförfarande. Examensarbetet beskriver de rättigheter och skyldigheter, som finns hos både parten och den offentliga makten under förfarandet, även efter att ett ärende har blivit avgjort. Rättsskyddet undersöks grundligt, den goda förvaltningen granskas både på nationell och på EU-nivå. Som jämförelse för det felaktiga beslutet, beskrivs hur ett riktigt beslut uppstår, vinner laga kraft och får rättsverkan. Lagarna har en stor roll i arbetet, varför hierarkin mellan rättsnormer och lagar utreds.

Syftet med examensarbetet är att beskriva de fel som kan orsaka att ett förvaltningsbeslut ogiltigförklaras eller måste avgöras på nytt, de rättsmedel som står till buds samt när dessa kan användas. Uppbyggnaden för arbetet är det riktiga beslutet, det felaktiga och rättelseförfarandet.

De olika felen i förvaltningsförfarandet belyses genom artiklar och rättspraxis och behandlas i samma ordning som i förvaltningslagen (434/2003). Övrig litteratur som har använts är rättslitteratur både på finska och svenska, tidnings- och nyhetsartiklar.

Statistiken visar på att trenden för förvaltningsbeslut, som går vidare till förvaltningsdomstolen och högsta förvaltningsdomstolen, är stigande. Orsaken till utvecklingen kan vara tids- eller personalbrist eller den prövningsrätt som finns hos den offentliga makten.

Språk: svenska
förvaltning, rättsmedel

Nyckelord: förvaltningsbeslut, förvaltningsförfarande, god

BACHELOR'S THESIS

Author: Susanne Lundberg

Degree Programme: Bachelor of Business Administration, Turku

Specialization: Jurisprudence

Supervisors: Rita Sourander

Title: Inaccurate Administrative Decisions and their Correction

Date 19.11.2013

Number of pages 32

Appendices 1

Summary

For a decision to arise there must be one party, an authorized authority or private person, and a matter that can be dealt with through an administrative procedure. This thesis describes the rights and obligations of both the party and the public authority during the procedure and after the matter has been decided. The access to justice is examined thoroughly; good administration is reviewed on both national and EU level. As comparison to the incorrect decision it is described how a correct decision is made, to gain legal force and effect. Laws have a major role in the thesis, why the hierarchy of laws and norms is clarified.

The aim of the thesis is to describe the inaccuracies causing invalidation or re-mitting of administrative decisions and to describe the available legal remedies and when they can be used. First the correct and incorrect decisions are discussed, and then the correction procedure.

The various inaccuracies in administrative procedures are illustrated with articles, precedents and are considered in the same order as in the Administrative Procedure Act (434/2003).

Statistics show that the trend for administrative decisions that proceed to the administrative or the supreme administrative court, is on the rise. The reason for this development may be lack of personnel or the right to assay at public authority.

Language: Swedish

Key words: administrative decision, administrative procedure, good administration, legal remedies

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	1
1.1	Syfte och avgränsningar	1
1.2	Forskningsfrågor och metod.....	2
2	De två sidorna – parten och den offentliga makten	2
3	Rättsskyddet för parten och myndigheten.....	3
3.1	Rättsskydd vid olika tidpunkter	4
3.2	Subjektivt – objektivt rättsskydd	5
4	Hierarkin mellan lagar och rättsnormer	5
5	Den goda förvaltningen.....	7
5.1	God förvaltning inom EU	7
5.2	Den europeiska förvaltningskodexen.....	8
6	Från inledande av förvaltningsärende till beslut.....	8
7	Det riktiga förvaltningsbeslutet.....	9
8	Förvaltningsbeslutens laga kraft och rättsverkan.....	11
9	Felaktiga förvaltningsbeslut	12
9.1	Personalens delaktighet	12
9.2	Prövningsrätten	13
10	Sakfel och skrivfel.....	14
10.1	Oriktig eller bristfällig utredning.....	14
10.2	Oriktig tillämpning av lag	15
10.3	Fel i förfarandet vid fattande av beslut	16
10.3.1	Hörande av part.....	17
10.3.2	Jäv	18
10.3.3	Jäv i olika former	20
10.3.4	Avsaknad av behörighet eller överskridande av befogenhet.....	23
10.4	Ny utredning – rättelse av sakfel	25
10.5	Skrivfel	25
11	Rättsskydd i efterhand – repressivt rättsskydd.....	25
11.1	Interna rättsmedel.....	26
11.1.1	Förvaltningsklagan	26
11.1.2	Självrättelse	27
11.2	Externa rättsmedel.....	29
11.2.1	Ordinärt ändringssökande.....	29

11.2.2	Extraordinärt ändringssökande	30
12	Avslutning.....	31
	Källförteckning	33
	Bilaga 1	

1 Inledning

Alla medborgare i Finland kommer i kontakt med förvaltningsbeslut under sin livstid. Besluten kan gälla ända från födseln i form av barnbidrag till senare i livet som studiestöd, hyresbidrag, skattebeslut, pensionsbeslut, till beslut om begravningsbidrag för de anhöriga. Högsta förvaltningsdomstolens undersökning från 2009 ger vid handen att antalet överklagbara beslut rör sig mellan 20 – 30 miljoner per år, ett antal som enbart kan uppskattas. Med andra ord har förvaltningsbesluten en stor inverkan för den enskilda personen, men kan även ha ekonomisk betydelse för en privaträttslig sammanslutning. Det intressanta med förvaltningsbesluten är att vi egentligen omfattas ofta av förvaltningsbeslut, utan att desto mera reflektera över det och hela processen bakom besluten. Tanken att skriva om förvaltningsbesluten var intresset att på djupet gå in på när det blir fel, vad feLEN består av och hur de kan korrigeras - en kunskap som kunde vara bra för var och en.

Valet att börja med att förklara vem parten är och vilka rättsliga aspekter som hänger ihop med parten, är för att de felaktiga förvaltningsbesluten riktar sig mot parten, den rollen vi ofta har då vi är i kontakt med myndigheterna. Den andra kontrahenten, den offentliga makten och vars maktutövande riktar sig just mot den enskilda eller parten, tas upp i samma kapitel.

1.1 Syfte och avgränsningar

Målet med examensarbetet är att beskriva de fel som kan orsaka att ett förvaltningsbeslut ogiltigförklaras eller måste avgöras på nytt. Likaså beskrivs de olika rättsmedlen som finns tillgängliga samt i vilka fall av fel och situationer de olika rättsmedlen kan användas.

Examensarbetets innehåll kunde delas in i tre olika delar: vad utgör ett riktigt beslut, de felaktiga besluten samt rättelseförfarandet. Det riktiga beslutet beskrivs i korthet både hur det uppstår, på vilka lagliga grunder det vilar och vad som inverkar på det, allt för att kunna jämföras med de felaktiga besluten. Mest omfattande undersöks de felaktiga besluten, de beslut som förvaltningslagen omfattar när den offentliga makten utövas, den offentliga servicen erhålls och de faktorer som inverkar på att förvaltningsbeslutet inte är lagligt eller giltigt. Efter en snabb titt på de beslut som högsta förvaltningsdomstolen har gett, kan det bara konstateras att utöver de fel som tas upp i examensarbetet, existerar det många andra olika fel, som det krävs ändring på. Den tredje delen om rättelseförfarandet

beskriver de olika rättsmedlen som finns till förfogande, utan att gå desto mera in på detaljer.

Skillnaden mellan kommunal och statlig förvaltning kommer inte i någon större utsträckning att tas upp, endast i de fall då det verkar vara ett mera typiskt förfarande för någondera förvaltning. Offentlig makt som utövas av någon annan än av stat och kommun behandlas där det har betydelse.

1.2 Forskningsfrågor och metod

Syftet med examensarbetet är att ge svar på frågorna:

vilka är orsakerna till att ett felaktigt förvaltningsbeslut uppstår?

hur kan de felaktiga förvaltningsbesluten korrigeras?

Lagstiftningen har en nyckelroll genom hela examensarbetet, varför hierarkin mellan lagstiftning och rättsnormer tas upp ända från grundlagen för att förklara kopplingen mellan dessa. Ett annat viktigt element är rättsskyddet som har många dimensioner, både före och efter ett beslut samt i förhållandet mellan den enskilde och den offentliga makten.

För att exemplifiera de olika felaktiga besluten som tas upp i examensarbetet, beskrivs dessa genom rättspraxis, tidnings- och nyhetsnotiser. Examensarbetet baserar sig delvis på finskspråkiga rättskällor, varför vissa översättningar av uttryck, var en officiell översättning inte har kunnat hittats, efterföljs av originaluttrycket inom parentes. Examensarbetet är skrivet enligt kvalitativ metod.

2 De två sidorna – parten och den offentliga makten

Begreppet part kommer att ha en central roll genom hela examensarbetet. Parten beskrivs i förvaltningslagen (FörvL 434/2003) som den ”vars rätt, fördel eller skyldighet ärendet gäller” (§ 11) och bestämmande av vem eller vilka som är i partsförhållande är en av de viktigaste primära uppgifterna vid behandlingen av ett förvaltningsärende. Parten kan även förtydligas med den som ärendet direkt gäller, utanför faller de som ärendet endast påverkar indirekt. Parten kan även definieras med den, vars lagligt skyddade intressen och rättigheter kan påverkas av ett förvaltningsbeslut eller vilken åläggs att åtgärda något enligt ett beslut. En partsställning kan även bli aktuellt i ett senare skede i behandlingen av ett ärende. Partsställningen är en förutsättning för förvaltningsförfarandet och för att de

preventiva rättsskyddsprinciperna, till exempel rätten att bli hörd, skall tillämpas. För att kunna vara i partsställning krävs oftast ett rättsligt intresse på personligt plan eller bundet till en verksamhet, vilket medför att allmänna eller kollektiva intressen föranleder inte till partsställning. (Husa & Pohjolainen 2008, s. 237; Niemivuo & Keravuori-Rusanen & Kuusikko 2010, s. 147-148, 160).

Den andra sidan är den offentliga makten. Karakteristiskt för myndigheterna och tjänstemännen är deras behörighet att ensidigt utöva offentlig makt, vilket kan ge den enskilda förpliktelser eller begränsningar. Den offentliga makten har även till uppgift att sörja för att de grundläggande friheterna och rättigheterna samt de mänskliga rättigheterna förverkligas, om vilket det bestäms om i Finlands grundlag (GrL 731/1999, § 22). Innebörden av offentlig makt bestäms av situationen och av de grundläggande friheterna och rättigheterna. Offentlig makt utövas av stat och kommun, samkommuner, deras tjänstemän och beslutsfattandeorgan. Likaså självstyrelsesamhällen utövar offentlig makt såsom bland annat landskapet Åland, evangelisk lutherska kyrkan, indirekta förvaltningsorgan såsom FPA och de privata aktörer, som enligt lag har rätt att utöva verksamhet inom den offentliga förvaltningen. (Ojanen 2003, s. 45-46; Mäenpää 1997, s. 36-37; 2011, s. 28).

3 Rättsskyddet för parten och myndigheten

Den offentliga makten kan utövas som ”*formbundet beslutsfattande*” vilket betyder tre saker: 1) utfärda rättsnormer vilka sedan tillämpas 2) i avgöranden i domstol eller 3) i avgöranden i förvaltningsärenden. Beslut som inte kräver formbundenhet är ”*faktisk utövning av offentlig makt*” men som har betydelse för den enskilda och dess rättssfär. Som exempel ges polisarbetet där utövandet regleras genom polislagen, som dels ger rätt att använda tvångsmedel samt ger rätt att ge den enskilda befallningar eller ålägga med förbud.

För att trygga rättsskyddet bestäms det i GrL (731/1999) att den offentliga makten skall grunda sig på lag (§ 2) och i till exempel FörvL (434/2003) anges ändringssökandet, som inverkar både på det preventiva och reparativa rättsskyddet. Den offentliga rättsregleringen fokuserar främst på den enskilda och den maktutövande myndighetens förhållande, men även på de maktutövande myndigheterna sinsemellan. (Tuori 2001, s. 8-9).

En artikel av Halila (2012, s. 92-93) beskriver rättsskyddets förhållandet mellan den offentliga förvaltningen och den enskilda individen eller privaträttsliga sammanslutningen, samt de senares behov av skydd mot offentligt maktutövande. I artikeln konstateras att förvaltningsbesluten är av varierande beskaffenhet likaså som att den enskildas behov av rättsskydd kan variera beroende på ärendets art. De överklagbara förvaltningsbeslutens antal är årligen, enligt en några år gammal undersökning som utförts av högsta förvaltningsdomstolen, cirka 20 – 30 miljoner av vilka 20 000 – 24 000 går vidare för utredning till förvaltningsdomstolen, medan de ärenden som når högsta förvaltningsdomstolen rör sig om 4 000 ärenden per år. Förvaltningens sätt att agera lagenligt, rätten att ansöka om ändring i beslut samt att rättsstriderna kan avgöras i en oavhängig domstol, står som grund för rättsskyddet.

3.1 Rättsskydd vid olika tidpunkter

Principerna för god förvaltning medför att den enskildas rättsskydd kan förverkligas redan under förvaltningsförfarandet, då målsättningen är att förvaltningsbesluten skall vara korrekta både till innehåll och förfarande, vara lagenliga och motsvara fakta. Dessutom skall förvaltningsmyndigheten även efter att ärendet har avgjorts, följa upp kvaliteten på beslutet och ingripa vid felaktigheter. Ett rättsskydd i efterhand stöds av den goda förvaltningens serviceprincip och kvalitetstänkande. (Halila 2012, s. 94-95).

Man talar om både ett preventivt rättsskydd, vilket innebär att man försöker redan under förvaltningsförfarandet förhindra att felaktiga tjänsteåtgärder uppstår och om ett repressivt rättsskydd, där besluten och de förfaranden och åtgärder som hänför sig till ärendet korrigeras i efterhand genom att rätta, ompröva, ändra eller upphäva beslut. (Husa & Pohjolainen 2008, s. 257, Mäenpää 2011, s. 256).

Det preventiva rättsskyddet kan indelas i två kategorier: preventiva rättsskyddsfaktorer (oikeussuojatekijä) och preventiva rättsmedel (oikeussuojakeino). Skyddsfaktorerna består av flera olika omständigheter som inverkar på riktigheten i förvaltningsverksamheten. Faktorerna som inverkar gynnsamt på kvaliteten och riktigheten i verksamheten är tjänstemännens utbildning och tillgång till resurser medan de faktorer som inverkar på hur väl förvaltningen utför uppgifterna är tydlig lagstiftning och förvaltningskundens kunskaper om sina rättigheter. Med preventiva rättsmedel avses speciellt de bestämmelser som reglerar och säkerställer riktigheten i förvaltningsförfarandet såsom hörande av part,

motiverande av beslut, jävsbestämmelser och offentlighet i myndighetsverksamheten. (Husa & Pohjolainen 2008, s. 257-258).

Det repressiva rättsskyddet har till uppgift att reparera eller korrigera felaktiga beslut, men även att kompensera för uppkomna fel. Det kan ske både med interna och externa rättsmedel.Utförligare om detta i kapitel 11 om rättsskydd i efterhand.

3.2 Subjektivt – objektivt rättsskydd

Innebörden av det subjektiva rättsskyddet är rättsmedlens syfte att garantera rättsställningen för en enskild, ett företag eller sammanslutning i förhållande till myndigheterna. Dessa enskilda har rättigheter och förmåner som skall tillmötesgå, även i praktiken. Rättsmedlen har också en inverkan på lagligheten i myndigheternas agerande, vilket inte får vara ogrundat så att det resulterar begränsningar eller skyldigheter som inte baserar sig på lag.

Det objektiva rättsskyddet innebär en rättskyddsgaranti för att myndigheterna sköter förvaltningen lagenligt, enligt förvaltningsrättsliga principer och beaktar god förvaltning. Genom det objektiva rättsskyddet agerar myndigheterna på ett sådant sätt att det subjektiva rättsskyddet uppnås. (Mäenpää 2011, s. 11-12).

4 Hierarkin mellan lagar och rättsnormer

Det är inte endast lagar som styr utövande av offentlig makt utan även till exempel bestämmelser och normer, om vilka det har bestämts om i kommunerna. Genom att beskriva hierarkin mellan lagar, författningar samt övriga normer, skall det ge en uppfattning om vilken betydelse denna har för förvaltningsbeslutet och om hur de lägsta rättsnormerna egentligen vilar på högrestående rättsnormer. Husa och Pohjolainen (2008 s. 13-14) tar upp två centrala orsaker till normhierarkin: en lägrestående rättsnorm skall alltid basera sig på en högre samt att vid normkonflikter är prioriteringsordningen given. Ett exempel på detta är min egen kommuns byggnadsordning: Ingå kommuns byggnadsordning grundar sig på markanvändnings- och bygglagen (132/1999) som i sin tur är stiftad enligt grundlagen (GrL 731/1999).

Inom en stats gränser löses normhierarkiska konflikter genom att följa tre allmänna regler: en högrestående rättsnorm går före en lägrestående, speciallagar går före allmänna lagar och en nyare lag går före en äldre lag (Euroopan kommissio 2004).

- De mänskliga rättigheterna når, tillsammans med Finlands grundlag (731/1999), den högsta nivån i hierarkin och kan vid konfliktsituationer nå högre status än den nationella grundlagen. Om ärendet är EU-relaterat, hör även en del av EU-rätten till den högsta rangordningen. GrL (731/1999) och de mänskliga rättigheterna anger ramarna för övriga rättsnormer. (Husa & Pohjolainen 2008, s. 11-12, 14).
- Finlands grundlag (731/1999) står högst i den nationella hierarkin och beskriver grundprinciperna för offentlig maktutövning och –fördelning, som tillsammans med förvaltningens lagbundenhet, utgör de den offentligrättsliga regleringen. (Tuori 2001, s. 9; Husa & Pohjolainen 2008, s. 11-12). GrL:s (731/1999) 1 kapitel, som beskriver demokratin samt rättsstatsprincipen, fastställer att ”*all utövning av offentlig makt skall bygga på lag. I all offentlig verksamhet skall lag noggrant iakttas*” (§ 2, mom. 3). Av andra viktiga paragrafer kan nämnas § 21, vilken anger individens rättsskydd i förhållande till domstolar och myndigheter samt § 22, som beskriver de grundläggande friheterna, rättigheterna och de mänskliga rättigheterna.
- Näst efter GrL står lagarna och här kan nämnas till exempel FörvL (434/2003), vilken anger grunderna för god förvaltning och förfarandet då det gäller förvaltningsärenden hos bland annat statliga och kommunala myndigheter och självständiga offentligrättsliga inrättningar. Förvaltningsprocesslagen (586/1996) beskriver förloppet då ändring av ett förvaltningsbeslut söks i förvaltningsdomstol, nämnd eller annan myndighet. Andra lagar som kan ha inverkan på förvaltningsbeslut är bland annat kommunallag (365/1995) och statstjänstemannalag (750/1994).
- Förordningarna, vilka förtydligar lagens innehåll, ges i huvudsak av statsrådet men kan även ges av republikens president eller av ett ministerium. (Husa & Pohjolainen 2008, s.12).
- Andra bestämmelser och normer kan vara både nationella eller regionala och som inte baserar sig på GrL (731/1999) men tillåts genom någon annan lag. Som exempel kan ges markanvändnings- och bygglagen (132/1999), vilken anger att kommunen skall ha en byggnadsordning, men föreskrifterna i denna kan variera inom kommunen för att man skall kunna beakta de lokala förhållandena (§ 14). (Husa & Pohjolainen 2008, s. 11-12).

- Lägst i hierarkin hittas de enskilda besluten som består av myndighets- och domstolsbeslut och av dessa är de skriftliga förvaltningsbesluten den viktigaste rättsliga grunden för utövande av offentlig makt (Husa & Pohjolainen 2008, s. 13).

5 Den goda förvaltningen

Förvaltningsverksamhetens krav på god förvaltning tas upp i GrL (731/1999), vilket innebär att man tillgodoser de processuella rättigheterna (§ 21, mom. 1). Vidare tas det skilt upp ”*offentligheten vid handläggningen, rätten att bli hörd, rätten att få motiverade beslut och rätten att söka ändring samt andra garantier för en rättvis rättegång och god förvaltning*” (§ 21, mom 2). Enligt Mäenpää (2011) är nämnda krav inte de enda faktorerna som avgör om kvaliteten för förvaltningen är god utan hänvisar till FörvL (434/2003) där lagens innehåll både skall bidra till god förvaltning och rättsskydd. Lagen tar även upp kvaliteten på servicen och gott resultat (§ 1). (Mäenpää 2011, s. 87-88).

FörvL:s (434/2003) 2 kapitel med rubriken ”*Grunderna för god förvaltning*” anger rätts- och serviceprinciperna, rådgivningsskyldigheten, krav på språkbruk och samarbetet mellan myndigheterna. Lagarna anger minimikravet för kvaliteten i förvaltningsförfarandet vilket ger möjlighet för myndigheterna till en kvalitativt ännu bättre förvaltning. (Niemi, m.fl. 2010, s. 119). Den goda förvaltningen har en viktig roll och då de felaktiga besluten uppstår, har man ofta frångått dessa principer.

Ett aktuellt fall som strider mot principerna för den goda förvaltningen, och där justitiekanslern har tagit ställning till fallet den sjätte september i år, fick sin början i att regeringen beställde en framtidsutredning. Orsaken till uppståndelsen kring beställningen är att den aldrig föregicks av allmänt anbudsförfarande, alltså utredningen konkurrensutsattes inte och anlitalet av utredaren, anses av justitiekanslern, strida mot god förvaltning. (Lundberg & Buchert & Lydén, HBL 2013, s. 6).

5.1 God förvaltning inom EU

Den ”*europiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna*” behandlar i den 41:a artikeln rätten till den goda förvaltningen. Dessa stadgar har samma rättsverkan som fördragen, vilket gör att den goda förvaltningen vid EU-institutionerna är lagstadgad. I jämförelse mellan paragrafen om god förvaltning i GrL (731/1999/731, § 21) märker vi att innehållet överensstämmer till stora delar med innehållet i Europeiska unionens stadga om

de grundläggande rättigheterna (2010/C 82/02) i artikel 41 punkt 1 och 2 rörande behandling utan dröjsmål/inom skälig tid, offentlighet vid handläggning, rätten att höras och få motiverade beslut. (Den europeiska unionens officiella tidning 2010).

5.2 Den europeiska förvaltningskodexen

Den europeiska kodexen för god förvaltningssed (förvaltningskodexen) har delvis samma innehåll som den Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheternas 41:a artikel. Förvaltningskodexen har mycket gemensamt med FörvL (434/2003) och de principer som reglerar myndigheternas prövningsrätt. Förvaltningskodexen fungerar som ett hjälpmedel för både EU-medborgare och EU-institutionerna, men har inte en rättsligt bindande verkan. Kodexen har antagits av Europaparlamentet år 2001 och har enligt den europeiska ombudsmannen haft inflytande, förutom på EU-institutionerna, även på nationella och regionala förvaltningar utanför Europa samt fungerar som en handbok för medborgarna angående deras rättigheter.

En grundläggande rättighet för varje unionsmedborgare, företag eller organisation är rätten att framföra klagomål till den europeiska ombudsmannen vid missförhållanden i unionens olika institutioners arbete. Kodexen anger för medborgarna vilken standard som kan förväntas och krävas av förvaltningen vid kontakt med EU-institutionerna. (Europeiska ombudsmannen 2013, s. 1-6).

Den så kallade förvaltningskodexen består av 27 artiklar som Europaparlamentet har godkänt. Artiklarnas innehåll beskriver på vem och vilka personer som kodexen tillämpas och inom vilket område. Kodexen är ett hjälpmedel för EU-tjänstemännen i kommunikationen med medborgarna och för ombudsmannen för att tillämpa vid utredning av eventuella olägenheter inom förvaltningen. Tjänstemannens handlande beskrivs med ord som lagenlighet, icke-diskriminering, objektivitet och rättvisa, artighet samt med frånvaro av maktmissbruk. (Europeiska ombudsmannen 2013, s. 4, 13-23).

6 Från inledande av förvaltningsärende till beslut

Ärenden kan inledas både skriftligen och muntligen, men i det senare fallet endast med myndighetens lov och i båda fallen med iakttagande av tidsfrister då sådana finns. Ärendet anses ha inletts då handlingarna vid skriftligt inledande har inkommit eller vid muntligt inledande, då myndigheten har noterat skriftligen de nödvändiga uppgifterna för

inledandet av ärendet. (Husa & Pohjolainen 2008, s. 237-238; Mäenpää 2011, s. 127-128, 142). Lag om elektronisk kommunikation i myndigheternas verksamhet (13/2003) tar upp att myndigheterna i mån av möjlighet skall kunna erbjuda förvaltningskunden alternativet att inleda ett ärende elektroniskt (§ 5, mom. 1).

En grundläggande åtgärd innan en myndighet tar ett ärende till behandling är att den först granskar att ärendet är av den arten att det kan skötas genom förvaltningsförfarande. Efter det följer vissa principer och procedurkrav som myndigheten skall följa vid behandlingen av ett ärende. För den enskilda personen eller sammanslutningen kan ett inledande av ett förvaltningsärende innebära att man ansöker om ett tillstånd såsom miljölov, bygglov eller sociala och ekonomiska förmåner, vilka kan till exempel vara utkomststöd eller hyresstöd. Att yrka på rättelse och lämna in en skattedeklaration är likaså inledande av förvaltningsärende bland många andra. Myndigheterna kan inleda ett förvaltningsärende då de finner orsak att ålägga någon med förbud eller begränsningar, beordra någon att återbetala medel, en åtgärd vilket kan ske bland annat vid beskattningen, men även påbörjande av arbetet till en ny generalplan är inledande av ett ärende. Myndigheter är, till exempel vid lovförfarandet till ett eget planerat byggprojekt, i samma ställning som en enskild vid bygglovsförfarandet. Genom förvaltningsklagan eller begäran om ingripande i någon sak kan någon annan än i partsförhållande inleda ett ärende.

I korthet, och genom att hänvisa till indelningen av FörvL (434/2003), kan det sägas att ett förvaltningsärende i huvudsak skall fortskrida genom rådgivning, inledande av ett förvaltningsärende, utredning och hörande för att slutligen resultera i ett förvaltningsbeslut.

Andra än myndigheter kan fatta beslut om den enskildas rättigheter, skyldigheter och förmåner såsom banker och försäkringsbolag. På dessa beslut tillämpas inte FörvL (434/2003), då varken offentlig makt utövas eller offentlig service ges, utan här handlar det om enskild verksamhet. Vid situationer där de offentliga förvaltningsuppgifterna sköts av enskilda aktörer, tillämpas dock FörvL (434/2003). (Mäenpää 2011, s. 53).

7 Det riktiga förvaltningsbeslutet

Ett förvaltningsbeslut är en lösning som myndigheten ger i ett förvaltningsärende och som inverkar avslutande på behandlingen av ärendet. Beslutet blir samtidigt förvaltningsrättsligt överklagbart. (Niemi m.fl. 2010, s. 323).

Ett avgörande i ett förvaltningsärende kan anses vara lagenligt och materiellt riktigt då det uppfyller kraven i lagen om procedurer och där lagen har tillämpats och beaktats rätt. Det här innebär bland annat att beslutet skall basera sig på tillräcklig och pålitlig information. Myndigheten har utredningsskyldighet och efter att tillräcklig faktabaserad information är insamlad och utvärderad, bestäms vilken lagstiftning som skall tillämpas och de omständigheter som skall beaktas. Rättvisespekten uppfylls då man även hör förvaltningskunden och ger information om förloppet i ärendet och vad som kan inverka på avgörandet, vilket i sin tur ger möjlighet för kunden att inverka på ärendets utgång. Det lagenliga och materiellt riktiga beslutet skall kunna accepteras möjligast väl av förvaltningskunden, men ifall det inte är möjligt, kan kunden utnyttja rättsmedlen då beslutet nu är överklagbart. Andra än de i partställning, vars till exempel livsmiljö kan påverkas genom beslutet, skall även ges möjlighet att inverka på avgörandet. (Mäenpää 2011, s. 155-156).

Enligt GrL (731/1999) har myndigheterna en förpliktelse att avgöra förvaltningsärendena då det i lagen anges att var och en har rätt av en behörig myndighet enligt lag få sin sak behandlad. Var och en har också rätt till motiverade beslut samt god förvaltning (§ 21). De ärenden som förvaltningskunden önskar beslut på har ofta ett allmänt intresse och samtidigt berörs den enskildas rättsskydd och rättsskyddsställning då kundens fördelar och rättigheter behandlas. I fråga om besluten är dessa indispositiva, vilket betyder att det kan inte förhandlas eller avtalas om besluten, avgörandena grundar sig på rättsregler. Dessa faktorer skall bidra till ett riktigt och lagligt beslut samt att lagen förpliktar myndigheten att utreda ärendet. (Mäenpää 2011, s 157-158, 186-187).

Man skiljer mellan tre olika slag av förvaltningsbeslut: de som skapar rättigheter, erbjuder förmåner eller förpliktar till skyldigheter. Rättigheter kan vara givande av tillstånd såsom marktäktstillstånd, förmånerna kan röra sig om ekonomisk förmån eller ett godkännande såsom en godkänd byggnadsgranskning. Besluten som förpliktar till skyldigheter handlar oftast om återkrav av en betalning, skyldighet att sanera mark eller kan även vara ett åtgärdsförbud i ett byggnadsskyddsärende. (Niemi, m.fl. 2010, s. 323-324).

En skattskyldig enskild person eller ett samfund kan hos skatteförvaltningen ansöka om ett förhandsavgörande i ett enskilt skattefall, där förhandsavgörandet är av betydelse för skattekunden. Som exempel kan nämnas gåvoskatten, som enligt lag om skatt på arv och gåva (378/1940) fastställer att det är tillåtet att ansöka om ett förhandsavgörande i saken samt att den sökande kan vara både givaren som mottagaren (§ 39 a, mom. 2 (540/1996)).

Om skattekunden önskar att anföra besvär i förhandsavgörandet, beskriver samma lag vem som har besvärsmätt och vilken förvaltningsdomstol som behandlar ärendet (§ 44, mom. 1). (Niemivuo, m.fl. 2010, s. 324; Skatteförvaltningen 2013a, diarie A15/200/2013).

Andra beslut som inte anses vara helt jämförbara med förvaltningsbeslut men i vissa hänseenden ändå kan överklagas är förvaltningsavtal, förvaltningsklagan och normbeslut. Principbesluten, som är utmärkande för kommunförvaltningen och som främst har betydelse för beredningsarbetet, har oftast inte några rättsverkningar och används inte i processen för förvaltningsbeslut. Till exempel generalplaner eller annat planarbete är förvaltningsbeslut, oberoende av deras rättsverkan. Godkännande av planer för resursfördelning är ett förvaltningsbeslut, men kan vanligtvis inte överklagas (Niemivuo, m.fl. 2010, s. 323-326).

Ett avslutat förvaltningsärende innebär inte alltid att det har gjorts ett beslut i ärendet, utan det kan även lämnas utan beaktande, vilket kan ske då ärendet har upphört på grund av tidsfristen har löpt ut för ärendet eller att det direkt avslås som ogrundat. Förvaltningsärenden kan likaså avslutas utan en lösning då det istället har utarbetats ett förslag eller ett betänkande, vilket tas upp i ett slutligt dokument. Denna åtgärd skall antecknas i dokumentet och en anteckning om att ärendet har avslutats görs i diarien. Trots att det inte har gjorts ett regelrätt beslut i ett ärende, är det likväl överklagbart enligt förvaltningsprocesslagen (586/1996, § 5, mom. 1). Endast i de fall när en myndighet överflyttar ett dokument till en annan myndighet på grund av att det har adresserats fel, behöver den första myndigheten inte göra ett beslut över varför ärendet inte behandlades i den myndigheten. I dessa fall då dokumentet har överflyttats till den rätta och behöriga myndigheten, skall även förvaltningskunden informeras. (434/2003 § 21, mom 1, 2; Niemivuo, m.fl. 2010, s. 323).

8 Förvaltningsbeslutens laga kraft och rättsverkan

Ett beslut vinner laga kraft då det inte mera går att söka ändring genom vanlig ändringsansökan eller ordinära rättsmedel, vilket kan vara då besvärstiden har löpt ut utan att det har anförts besvär i beslutet. Ett beslut vinner omedelbar lagakraft då det till exempel föreligger besvärstillsänd eller att det krävs besvärstillstånd. Om det anförts besvär i ett beslut, vinner det laga kraft först sedan då det sista ordinära rättsmedlet har avgjort ärendet, vilket kan betyda att lagakraften kan skjutas långt fram i tiden. Ett förvaltningsbesluts besvärstillsänd innebär att förbudet gäller endast de fortsatta besvären,

med andra ord kan ett beslut alltid prövas i förvaltningsdomstolen. Genom extraordinära rättsmedel kan det i ett lagakraftvunnet beslut ansökas om besvär och myndigheterna kan, även om beslutet har vunnit laga kraft, tillämpa självrättelse. Att förverkliga ett beslut kräver inte alltid att det har hunnit vinna laga kraft. (Mäenpää 1997, s. 349; 2011, s. 271).

Ett förvaltningsbesluts rättsverkan innebär att beslutet är varaktigt och bindande i fortsättningen och att det krävs en särskild behörighetsbestämmelse för att myndigheten skulle kunna ensidigt ändra det ursprungliga beslutet. Att ett beslut är bindande har betydelse för myndighetens eget arbete och för andra myndigheters kommande beslutsfattande. Dessa är viktiga principer för den enskilda och sammanslutningarna som är som kunder hos myndigheterna. Rättsverkan skall ge en rättsgaranti och förutsägbarhet i förvaltningsverksamheten och att kunderna kan lita på att ämbetsverket lever upp till besluten och att beslutsfattandet är konsekvent. Ett allt för formbundet beslutsfattande kan vara till en nackdel då omständigheterna förändras, vilket myndigheterna måste ta i beaktande. (Mäenpää 1997, s. 349).

9 Felaktiga förvaltningsbeslut

I det tidigare kapitlet om det riktiga förvaltningsbeslutet (kapitel 7) beskrevs de olika skedena innan ett materiellt riktigt förvaltningsbeslut blir avgjort. Ett förfarande som inte har beaktat lagligheten, där procedurkrav och behörighetskrav ingår, eller att rättsprinciperna inte har följts, gör att felen kan åberopas och beslutet ogiltigförklaras. (Mäenpää 2011, s. 69-70).

Rättsverkan för de olika felen är inte alltid given, utan beror på hur uppenbara felen har varit eller hur betydande de har varit för beslutet. Ett beslut som har föregåtts av samma slag av felaktigt förvaltningsförfarande kan, från att helt ogiltigförklaras eller upphävas, till att endast korrigeras eller att det saknar betydelse för beslutet. (Mäenpää 1997, s. 362-363).

9.1 Personalens delaktighet

Enligt Sutela (2004) finns det fyra saker som inverkar på personalen som utför offentliga förvaltningsåtgärder: ärendets natur, värde, prövningsrätten och förvaltningens krav på effektivitet. Ärendets natur innebär att ett beslut kan ha större betydelse än ett annat, vilket kan förtydligas med att jämföra till exempel ett rutinbeslut för att bevilja förmåner eller förpliktigande med en utnämning, där den senare har en större betydelse. Värdet kan mätas

i det intresse som ärendet väcker men också betyda det att till exempel grundskolläraren inte är jävig att rätta sitt eget barns prov medan en universitetslärare skulle vara det i samma situation. I det senare fallet har resultatet av provrättelsen på universitetsnivå en större betydelse. Prövningsrätten påverkar minimalt vid lovförfarande som givande av pass, men kan ha större påverkan i ett annat ärende där prövningsrätten är stor. Förvaltningens krav på effektivitet kan orsaka att betydelsen för igenkännande av jäv är av mindre vikt än behovet att behandla ärendena snabbt och effektivt. (Sutela 2004, s. 988-989).

9.2 Prövningsrätten

FörvL (434/2003) anger följande rättsprinciper i den offentliga förvaltningen vilka styr myndighetens prövningsrätt och bör följas av myndigheten då en förvaltningskund uträttar ett förvaltningsärende: principen om jämlikhet, ändamålsbundenhet, objektivitet, proportionalitet och förtroendeskydd (§ 6). Prövningsrätten som myndigheten eller tjänstemannen har beror både på vilka rättsnormer som tillämpas då beslutet görs, på situationen för beslutet och av vem som avgör ärendet. Prövningsrätten kan indelas i bunden prövning (*sidottu harkinta*) och i fri prövning (*vapaa harkinta*) och båda prövningssätten tillämpas ofta vid avgörande av ett och samma beslut.

Den bundna prövningen, kallat även rättsprövningen eller laglighetsprövningen, är starkt förankrad i bindande lagstiftning, men kan trots allt prövas till en viss del på grund av att lagstiftningen kan tolkas. I den fria prövningen, som grundar sig på principen för ändamålsbundenhet, ges det beslutsfattande organet större frihet att genom prövning bestämma innehållet i beslutet. Olika aspekter som kan inverka på prövning enligt ändamålsbundenhet kan vara de mål, som satts upp inom till exempel lantbruks- eller energipolitiken, vilka man vill nå eller främja och vilka anses vara bra för just den tidsperioden (Laakso & Suviranta & Tarukannel 2006, s. 308). Även om man talar om fri prövning betyder det inte att det skulle saknas reglering genom lagstiftningen, utan här kan bland annat nämnas rättsprinciperna som FörvL (434/2003) tar upp och vilka skall garantera att prövningsrätten hålls innanför angivna ramar (§ 6). En rättsprincip som har stor betydelse för prövningsrätten hos myndigheterna är jämlikhetsprincipen, som baserar sig på GrL:s 6 §: ”*alla är lika inför lagen*”. (Husa & Pohjolainen 2008 s. 224-225, 227).

10 Sakfel och skrivfel

FörvL (434/2003) beskriver de fyra situationerna som utgör sakfel: ”*beslutet grundar sig på klart oriktig eller bristfällig utredning*” eller ”*på uppenbart oriktig tillämpning av lag, det har skett ett fel i förfarandet då beslutet fattades, eller det har tillkommit sådan ny utredning i saken som väsentligt kan påverka beslutet*” (§ 50). I följande stycken tas de olika sakfelen upp genom att beskriva det riktiga förfarandet och exempel på sakfelen ges genom rättspraxis och tidningsartiklar.

10.1 Oriktig eller bristfällig utredning

En välutförd utredning hör till den goda förvaltningen och garanterar det preventiva rättsskyddet. Ett beslut som baserar sig på oriktig eller bristfällig utredning kan hävas på grund av fel i förfarandet eller processuellt fel. (Laakso m.fl. 2006, s. 165).

För att kunna uppnå ett materiellt riktigt förvaltningsbeslut, har myndigheten skyldighet att utreda ärendet och införskaffa nödvändig information. I FörvL (434/2003) bestäms denna skyldighet och med att ärendet ”*utreds tillräckligt*” avses att all den information som myndigheten anser att har betydelse för avgörandet, skall införskaffas (§ 31). Av myndigheternas rättsprinciper kommer proportionalitetsprincipen fram då tillräcklig utredning nämns, alltså myndigheten skall inte utreda mera än vad som är nödvändigt för beslutet och inte heller ta emot material som inte är relevant. Utredningens storlek och informationssökning kan inte förutbestämmas utan varierar på grund av ärendets art, omfattning och hur nödvändig utredningen är för myndighetens beslutsfattande. (Niemi m.fl. 2010, s. 275-277).

Vid utredningen är det myndigheterna som har utredningsansvaret och är den ledande makten för processen. Utredningen skall ge faktabaserad information och då utredningen utförs skall den genomföras jämligt. Jämlig utredning förklaras med exempel: vid lovförfarande, där det endast existerar ett begränsat antal lov, skall åt alla de lovsökande, som ännu inte har lämnat in tillräcklig information, ges samma möjligheter att tillföra tilläggsinformation som för de, vilka redan hade gjort det. Likaså gäller att samtidigt behandla ärenden som till exempel tävlar med varandra. (Laakso, m.fl. 2006, s. 164-165).

Även om huvudansvaret för utredningen ligger hos myndigheterna, omnämns den enskilda i FörvL (434/2003) med att den yrkande parten skall presentera en utredning om grunderna för ärendet samt medverka till utredningen (§ 31, mom. 2). Man avgör från fall till fall,

vem som har bättre förutsättningar att bistå till utredningen. Utgångsläget är att utredningsskyldigheten hör till den som kan ge de mest uttömmande och pålitligaste utredningarna i ett förvaltningsärende, men om här inte finns skillnad, gäller lättast, snabbast och förmånligast. Mycket beror även på vems intresse beslutet påverkar. Om det handlar om att ansöka om förmåner har förvaltningskunden ett intresse i att medverka till utredningen, men då det gäller att begränsa partens handlande, eller i ett konfliktfyllt ärende med flera intressenter, är myndighetens utredningsskyldighet större. Inom beskattningen är det främst den skattskyldiga som presenterar en utredning, men sköts av skattemyndigheterna då dessa har lättare tillgång till information. Ett beslut där utredningen har varit oriktig eller bristfällig, där informationen inte har motsvarat verkligheten, kan antingen bero på förvaltningskunden eller myndigheten. Förvaltningskunden har eventuellt inte gett sanningsenlig information och myndigheten har inte utrett och värderat informationen tillräckligt. (Niemi 2010, s. 279-280, 358; Mäenpää 2011, s. 260).

Högsta förvaltningsdomstolens rättspraxis (HFD:2013:74) beskriver hur utredningsskyldigheten kan påföras, fast det i det här fallet visade sig att denna skyldighet riktade sig mot fel område. Ett företag som arbetar med bergsbrytning och krossning ansöker om miljölov för sin verksamhet hos miljönämnden. Området där verksamheten skulle äga rum skulle inte orsaka några oöverkomliga olägenheter för bosättning, annan verksamhet eller för allmänna naturtillstånd. Miljönämnden kan ändå inte ge tillstånd på grund av att en naturinventering har visat att det på området finns spindelarter som är nya eller sällsynta för Finland. Beslutet överklagas i förvaltningsdomstolen som låter miljönämndens beslut bestå. Orsaken är att företaget inte har anmält sig vara villig att utföra tilläggsutredningar om eventuella skyddszoner eller att om dessa spindelarter skulle eventuellt kunna förekomma annanstans, vilket skulle betyda att dessa arter inte är hotade. Behandlingen i högsta förvaltningsdomstolen ger inte orsak att häva förvaltningsdomstolens beslut, men ger vid handen att spindelarterna är inte hotade eller fredade, varför det inte kan vara orsaken till att lov inte ges. Företagaren skall istället ge en tillräcklig utredning om dammet och andra utsläpp från verksamheten kunde ha en menlig inverkan. Att undersöka artförekomsten för spindlarna hör inte till lovförfarandet.

10.2 Oriktig tillämpning av lag

Resultatet av att en lag har tillämpats oriktigt i förvaltningsprocessen är ett avgörande med lagstridigt innehåll. Oriktig tillämpning kan betyda att fel lag har tillämpats men även att

lagen tillämpas fel på grund av feltolkning, i synnerhet där lagen är otydlig. Stadganden som ger myndigheten prövningsrätt kan ge upphov till tolkning av lag, vilket kan avspeglas i beslutet. Myndigheten kan inte avslå en ansökan om den sökande inte uppfyller ett krav, som inte kan ställas eller fordras eller omvänt, bevilja en förmån ifall den sökande inte uppfyller kriterierna. Förvaltningens rättsprinciper beskrivs i FörvL (434/2003) och ifall prövningsrätten strider mot dessa principer, gör myndigheten sig skyldig till oriktig tillämpning av lag. Paragrafen fastställer att bemötandet hos förvaltningen skall vara jämlikt, åtgärderna skall vara opartiska och för avsikten proportionella (§ 6). Myndigheterna har inte själv möjlighet att korrigerar fel genom att på nytt ta upp ärendet till behandling då fel lag tillämpats som föregåtts av felaktiga utredningar. Den förvaltningsrättsliga rättssäkerheten gör att ändringssökan sker i en högre instans eller i en oavhängig förvaltningsdomstol, om inte den ursprungliga beslutsmyndigheten uttryckligen genom bestämmelser har rätt att behandla ärendet åter från början. (Niemivuo m.fl. 2010, s. 359; Mäenpää 2011, 260-261).

10.3 Fel i förfarandet vid fattande av beslut

Den lagförändring som skedde mellan lag om förvaltningsförfarande (6.8.1982/598), som gällde tidigare, och den nugällande FörvL (434/2003) angående fel i förfarande vid fattande av beslut var att tidigare skulle en ändringssökande part anföra ett förvaltnings- eller kommunalbesvär, vilket gjorde att myndigheten var först tvungen att pröva vilken effekt procedurfelet hade på beslutet. Procedurfelet kunde även beaktas vid klagan, som är ett extraordinärt rättsmedel, och hävning.

Skillnaden mellan förvaltnings- och kommunalbesvär, var att i det senare fallet måste den besvärssökande åberopa felet i sitt besvär eller möjligen senare om det uppdragats först då, vilket inte var fallet i förvaltningsbesvär där myndigheten skulle pröva procedurfelen oberoende av yrkandet. Det här var mycket tidsödande, tärde på resurserna och med tanke på att de flesta fel var uppenbara fanns det orsak att ta med procedurfelen som en självrättelseåtgärd. Åtgärden avgörs dock från fall till fall av myndigheten och även om myndigheten inte tar upp ärendet till självrättelse eller om det föreligger oenighet om att ett fel existerar, kan parten fortfarande föra ärendet vidare för prövning till en besvärmyndighet. Tanken bakom lagändringen är att myndigheten undanröjer sitt felaktiga beslut, korrigerar sitt procedurfel, vilket kan till exempel vara hörandet av en part eller brister i motiveringen i ett beslut, utför det försummade förfarandet och behandlar ärendet pånytt. (RP 72/2002, s. 111-112).

Att frångå de procedurbestämmelser, som är bestämda enligt FörvL (434/2003), ger upphov till fel i förfarandet. Oriktigheterna kan ha uppkommit i beslutsprocessen och i sakbehandlingen såsom att inte höra en part, jäv, att beslutets innehåll och motivering är otillräckliga eller andra förfaranden. (Mäenpää 2011, s. 263). Dessutom kan man genom att läsa igenom högsta förvaltningsdomstolens rättspraxis konstatera att oriktigheter förekommer i olika skepnader, för att nämna några: offentlighetsprincipen har inte iakttagits, objektivitetsprincipen har inte beaktats och så vidare. I examensarbetet tas endast upp några slag av fel vid förfarandet i följande situationer: hörande av part, en mycket viktig del av processen och som tas upp i GrundL (731/1999 § 21). Jäv, vilket kan betyda att tjänstemannen redan innan ärendet behandlas borde själv ha tagit ställning till om det föreligger sådant eller då jäv uppdagas i ett senare skede. Behörighet – befogenhet, ett förhållande mellan lagar och bestämmelser och som har en stor betydelse för skötsel av offentliga förvaltningsuppgifter, service och utövning av offentlig makt.

10.3.1 Hörande av part

Garantierna för god förvaltning i GrL (731/1999) innefattar rätten att bli hörd innan beslutet görs och som FörvL (434/2003) i 34 § preciserar lagens innehåll. FörvL (434/2003) räknar upp de situationer när en part inte behöver höras innan ett ärende avgörs: ogrundat yrkande, anställande av person eller antagande till frivillig utbildning, beviljande av förmån som baserar sig på sökandes egenskaper, hörande som kan ha negativa påföljder för beslutet, dröjsmålet på grund av hörandet kan orsaka fara för människor och miljö eller om hörandet inte angår någon part eller är onödigt. Den preventiva rättigheten att bli hörd ger förvaltningskunden möjlighet att själv kunna medverka i det egna ärendet och på så sätt inverka på beslutet. Rättigheten innebär inte enbart de faktorer som inverkar på beslutet, utan den gäller för ärendet i helhet och ger möjlighet att uttala sig om saker som berör ärendet, men som inte angetts i meddelandet om hörandet. Parten skall informeras i ett tidigt skede om faktorerna som inverkar på beslutet, som tillsammans med hörandet bidrar till en faktabaserad utredning och parten kan dessutom själv bedöma utredningen och bistå med åsikter. (Niemi 2010, s. 282-285).

Ett förvaltningsbeslut där parten inte har hörts kan överklagas på grund av fel i förfarandet och resultera i att det upphävs helt eller delvis, beroende på hur stor betydelse hörande hade för beslutet (Mäenpää 2011, s. 172).

Rättspraxiset HFD:2013:1775 ger exempel på resultatet av att dels inte höra parten. En delgeneralplan som har varit till påseende, korrigerades och sattes inte ut efter det till allmänt påseende. Den ägare till fastighet, vilket korrigeringen gällde, hördes inte heller efter det. Kommunfullmäktiges godkännande av delgeneralplan är olaglig då beslutet har enligt kommunallagen (365/1995) tillkommit i fel ordning.

10.3.2 Jäv

Myndigheternas prövningsrätt regleras genom objektivitetsprincipen, som bygger på opartiskhet, vilken skall för förvaltningskunderna inge förtroende för förvaltningsverksamheten och vissheten att den sköts korrekt. De paragrafer som direkt har med jävsfrågor att göra är FörvL:s (434/2003) 6 §, som anger att de åtgärder som myndigheterna gör, skall vara opartiska, och 26 § som anger de grunder på vilka en tjänsteman kan anses vara jävig. Jävsgrunderna gäller både inom staten, kommunen och hos offentliga myndigheter, men även i kollegiala myndighetsorgan och i till exempel statsrådet, kommunstyrelsen och i förvaltningsorganen för universiteten och yrkeshögskolorna. Avgörande för jäv är inte arbetsförhållandets art, om personen är i tjänste- eller i arbetsavtalsförhållande, utan opartiskhet förväntas av alla personer som sköter förvaltningsärenden, i deras förvaltningsverksamhet och i behandlingen av en parts ärende.

Inom kommuner och samkommuner avviker jävsbestämmelserna för en fullmäktigeledamot och gäller då endast i ärenden som gäller denna personligen eller en närstående enligt kommunallagens (365/1995 § 52) och FörvL (434/2003 § 28, mom. 2-3). (Mäenpää 1997, s. 270; 2011, s. 75; Kommunförbundet, u.å). Sammanfattningsvis kan man säga att i myndighetens opartiska förfarande skall jävsgrunderna beaktas före förvaltningsförfarandet, medan man i efterhand kan undersöka hur objektivitetsprincipen har tillämpats (Niemi 2010, s. 225).

Man delar in jävsgrunderna i subjektiv och objektiv opartiskhet. Den subjektiva opartiskheten innebär att den som sköter ärendet inte skall ha några kopplingar varken ekonomiskt, genom släktskap eller ha egna intressen i ärendet, vilket skulle förhindra en objektiv behandling och kunna påverka beslutet. Den objektiva opartiskheten är av en mera allmän karaktär och har med personalens agerande att göra som skall vara objektivt och inte påverkas av faktorer som är irrelevanta. (Mäenpää 2011 s. 92).

I preventivt syfte har man försökt hindra att jäv uppstår genom att de statliga och kommunala tjänstemännen måste ansöka om lov för bisyssla. Orsaken är att hindra att jävssituationer uppstår eller att opartiskheten äventyras i deras huvudsyssla, vilket granskas innan beslutet om lov för bisyssla ges. Både lag om kommunala tjänsteinnehavare (304/2003 § 18) och statstjänstemannalag (750/1994 § 18) preciserar bisysslan i förhållandet till uppkomst av jäv. I både kommunala och statliga högre tjänster skall den person som föreslås att utnämnas till posten redogöra för sådana bindningar, förmögenhet eller andra faktorer som kan inverka på att sköta tjänsten. Kommunallagen (365/1995) fastställer att en ledande tjänsteman eller en med jämförbara ansvarsfulla uppgifter inom kommunalförvaltningen, kan inte väljas in till fullmäktige (§ 34). (Mäenpää 1997, s. 271; Koskinen & Kulla 2009, s. 175, 177).

En tjänsteman, som är jävig får varken behandla ärendet eller vara närvarande då ärendet behandlas enligt FörvL (434/2003 § 28 mom. 1). Lagen gäller endast tjänstemannajäv och omfattar alla som har med behandlingen av ärendena att göra, oberoende i vilket arbetsförhållande personen är i eller om han är förtroendevald. Med behandlig av ärendet avses alla åtgärder som kan inverka på beslutets innehåll, både de förberedande åtgärderna och de i förvaltningsförfarandet, utreda rättsfrågor eller till exempel begära utlåtanden eller höra parten, att vara med och avgöra eller att vara föredragande. Den jäviga tjänstemannen får inte heller i ett kollegialt organ vara närvarande fysiskt då ärendet behandlas, eftersom närvaron kan tänkas inverka på de andras åsikter och vara ett skäl till att beslutet blir felaktigt. Då den jäviga uteblir från det kollegiala organet, kan behandlingen fortstätta om organet fortfarande är beslutsfört med tanke på antalet medlemmar. Istället för en jävig person skall en ersättare genast tillkallas, men detta kan kringgå då ärendet är brådskande och beslutsfattande är schematiskt och har en given utgång, med andra ord där jävskapet inte kan ha en inverkan för beslutet och ärendet brådskar. Eftersom kommunfullmäktiges möten är offentliga, behöver den jäviga inte avlägsna sig från möteslokalen, utan kan lämna sin plats för att sätta sig till exempel bland publiken. (Laakso, m.fl. 2006, s. 210-213; Mäenpää 2011, s. 99-100).

Att inte delta i ärendets behandling på grund att man hänvisar till jäv får inte missbrukas. Tjänsteplikten anger att tjänstemannen skall sköta de uppdrag som hör till honom och kan endast dra sig tillbaka då det finns välgrundade orsaker. (Laakso, m.fl. 2006, s. 211).

10.3.3 Jäv i olika former

Jäv förekommer i många olika former och skall avgöras från fall till fall. FörvL (434/2003) anger de olika grunderna för när en tjänsteman är jävig, bland annat som närstående eller part. Samma lag anger också ”opartiskhet av något annat särskilt skäl” (§ 28, mom. 1, p. 1, 7), vilket dels gör att det inte går att uttömmande ange vad som kan uppfattas som jäv samt att det skall finnas ett ”särskilt skäl” att hänvisa till, innan det utgör jäv. Vid bedömning av jäv skall man beakta de konkreta faktorerna, det vill säga förhållandet mellan ärendet och den person som behandlar ärendet, samt hur tidpunkten för behandlingen inverkar på jävsförhållandet. Objektiviteten i förfarandet görs ännu påtagligare genom att även om en person som är jävig, men vars medverkan i processen inte skulle ha inverkan för ärendets avgörande, får trots det inte delta. Syftet är enbart för att bevara förtroendet hos utomstående för en opartisk process. Innan ett förvaltningsärende kan påbörjas hos myndigheten skall den som handhar ärendet själv individuellt bedöma om det föreligger jäv på grund av sin medverkan. I ett organ med flera medlemmar är det organet som bestämmer om jäv föreligger ifall parten i ärendet har invändningar i saken eller om det annars är oklart. Jävssituationerna kommer i främsta hand fram då besluten förbereds och avgörs och löses oftast med att kalla in en ersättare. (Mäenpää 1997, s. 270-271; 2011, s. 96-97, 101-102).

Följande beskriver olika former av jäv och finns i FörvL (343/2003) 5 kapitel 28 §:

- partsjäv, som FörvL (343/2003) tar upp som första punkt, uppstår då beslutet gäller en part, vilken är tjänstemannen själv eller en närstående. Jämfört med den strikta tolkningen för jäv hos statsförvaltningen, är det partsjäv som är den enda och viktigaste jävsgrunden som gäller för en kommunfullmäktig.
- intressejäv är ett steg vidare från partsjäv, alltså om man kan vänta sig att beslutet påverkar märkbart något i tjänstemannens eller dess närståendes intressen, antingen till fördel eller nackdel, utan att det finns några klara kopplingar till partsförhållanden för personerna. Mäenpää (2011, s. 94) preciserar att det i ärendet skall röra sig om en märkbar ändring i ett värde, men det behöver inte alltid gälla ekonomiska värden, utan kan även gälla en olägenhet. Likaså att bereda ett bolags ansökan om stöd eller tillstånd och samtidigt äga aktier i bolaget, kan även uppfattas som intressejäv, då det godkända beslutet bidrar till att aktieägarna får ekonomisk nytta medan en osäker utgång i ärendet inte nödvändigtvis utgör jäv då man inte har kunnat på förhand känna till utgången.

- bistånds- och representationsjäv orsakas av att den som behandlar ärendet är i uppdragsförhållande till parten i egenskap av representant, biträde, vårdnadshavare eller intressebevakare, men jävet uppstår även i de fall då den som behandlar ärendet är närstående till den person som är representant eller biträde för parten.
- anställningsrelaterat jäv och uppdragsjäv uppkommer då tjänstemannen är i anställningsförhållande eller i ett uppdragsförhållande som kan kopplas till partens ärende eller till någon annan som påverkas märkbart av beslutet. Inom kommunförvaltningen kan en tjänsteman behandla ett ärende där kommunen är part, utan att det betraktas som jäv.
- samfundsjäv uppkommer då tjänstemannen är med och avgör ett ärende där tjänstemannen eller en närstående till denna innehar har en ledande eller en ansvarsfull post i det samfund som ärendet gäller. Med samfund menas de offentlig- och privaträttsliga juridiska personer såsom stiftelser, föreningar, aktiebolag med flera, förutom staten.
- styrnings- och övervakningsjäv uppstår då tjänstemannen eller den närstående till denna, hör till direktionen eller ett jämförbart organ i ett ämbetsverk, och skall besluta om allmän övervakning, styrning eller resultatstyrning just för samma ämbetsverk. (Husa & Pohjolainen 2008, s. 235-236; Mäenpää 2011, s. 92-96).
- generalklausulen som är den 7 punkten i FörvL:s (434/2003) 28 § gäller för situationer där opartiskheten äventyras av andra orsaker. Tvåinstansjäv hör under generalklausulen och uppkommer då samma person är med och beslutar i ett lägre organ, för att senare vara med och besluta om samma ärende i ett högre organ. Sådana situationer kan uppstå vid fortsatt behandling såsom underställning eller bekräftande av beslut eller vid begäran om omprövning. Tvåinstansjäv kräver att det skall ha föregåtts av något som skulle ha kunnat rubba tilltron till en opartisk och jämlik behandling av ärendet. Man kan anta att den person som i första skedet var med och avgjorde ärendet, knappast ändrar sin ståndpunkt vid den andra behandlingen. (Sutela 2004, s. 986, 994). Inom kommunförvaltningen tillämpas däremot inte regler om tvåinstansjäv. Handläggningen av ett ärende kan ske i olika organ och av samma person utan att utgöra jäv med undantag av att då kommunen är part, den föredragande är både förtroendevald och tjänsteinnehavare i kommunen och har i den tidigare behandlingen varit föredragande eller i motsvarande roll.

(Niemi m.fl. 2010, s. 246). Mäenpää (2011, s. 97-98) tar upp i sin text om jäv - frikostighet eller gästvänlighet, mera än vad som är brukligt samt ekonomisk fördel, som istället uppfattas som mutor även om generalklausulen omfattar alla dessa. Lika så lojalitet, vänskap, osämja eller gemensamma intressen av något slag, kan tänkas påverka opartiskheten.

Som stöd för Mäenpääs (2011, s. 97-98) text tas upp ett alldeles nytt fall, som man kunde läsa om i Hufvudstadsbladet den 28:e augusti 2013, där man talar om att personen äventyrande sin ”*trovärdighet som opartisk tjänsteman*” och blir dömd för mutförseelse. Konsumentklagonämndens ordförande, juris doktor, hade deltagit i två golfresor, vilka bekostades den ena gången av ett bostadsrättsbolag och den andra gången av ett hyresbolag. Ordförande misstänktes för tagande av muta, men fick friande dom i tingsrätten, medan Helsingfors hovrätt anser honom vara skyldig. Enligt hovrättens åklagare kunde man förvänta sig att en juris doktor, både genom sin utbildning och som ordförande för det opartiska organet konsumentklagonämnden, själv skulle inse att han äventyrar allmänhetens förtroende för en tjänstemans opartiskhet. Den svarande bestrider åtalet med att han hade rollen som sakkunnig föredragshållare på resorna, han hade aldrig varit med om att lösa tvister i bostads- eller hyresärenden eller kunnat inverka på behandlingen. Den svarande uppgav att han hade anmält en del av resekostnaderna till skatteförvaltningen. Domen lyder mutförseelse med en motivering att han inte har kunnat inverka på beslutsfattandet i bostadsfrågor. (Lundberg, HBL 2013, s. 7).

En jämförelse mellan strafflagen (19.12.1889/39) och FörvL (434/2003): i strafflagen (39/1889 kap 40 § 3) bestäms att mutförseelse är att genom att ta emot gåva eller annan förmån ”*så att förfarandet är ägnat att minska förtroendet för tjänsteutövningens opartiskhet*” i jämförelse med FörvL (434/2003 28 §) ”*om tilltron till tjänstemannens opartiskhet av något annat särskilt skäl äventyras*”, generalklausulen som Mäenpää hänvisade till.

Ett mera dramatiskt fall fanns att läsa om på Yles nätsida den 13 juni 2013 då polisen alarmerades till Västra Nylands avfallsnämnds möte. En ledamot vägrade avlägsna sig från mötet när hans jävighet skulle behandlas. Ett viktigt ärende för framtiden, vem skall sköta Lojos avfallshantering, föregicks på föredragningslistan av jävsärendet och mötet kunde naturligtvis inte framskrida eller ärendet behandlas lagenligt så länge den jäviga ledamoten var närvarande. Ledamoten, som är stadsfullmäktigeledamot i Lojo, kunde man rimligtvis

ha förväntat sig inneha kännedom om jäv och dess följder. Situationen redde upp sig genom att ledamoten avlägsnade sig innan polisen anlände till platsen. (Yle, 2013).

Följande rättsfall, HFD:2012:125, bevisar både hur ett beslut kan hävas på grund av att man inte noterat att jävsfrågan tagit upp, dessutom har den jäviga inte suttit bland publiken. Stadsfullmäktiges beslut ansågs lagstridigt på grund av ett borgensärende där stadsdirektören var jävig. Stadsdirektören hörde till styrelsen i ett bolag som tävlade i samma bransch för hyresbostäder vilket även stadskoncernen gjorde, som ägde det dotterbolag vars borgensärende togs upp, varvid samfundsjäv uppstod. Stadsdirektören sitter under behandlingen inte på sin vanliga plats under mötet utan på en plats reserverad för tjänsteinnehavare, men dock inte bland publiken. Borgensansökan annulleras dessutom av bolaget. Besvär anförs i ärendet till förvaltningsdomstolen som förkastar besväret med motiveringen att fullmäktigemötena är offentliga, stadsdirektören hade avlägsnat sig från sin plats, beslutet har inte tillkommit i fel ordning. Besvärsrätt beviljas hos högsta förvaltningsdomstolen, som dömer att beslutet har kommit till i fel ordning och stadsfullmäktiges och förvaltningsdomstolens beslut skall hävas för att det inte hade noterats i mötesprotokollet att stadsdirektören var jävig och han har inte suttit bland publiken. Jävsfrågan avgörs enligt FörvL (434/2003) om kollegiala organ (§ 29).

10.3.4 Avsaknad av behörighet eller överskridande av befogenhet

GrL (731/1999) fastställer att all offentlig makt skall grunda sig på lag (§ 2, mom. 3) vilket innebär att samma gäller även för myndighetens behörighet. Övrig lagstiftning, vilken gäller för myndighetens verksamhetsområde, anger endast allmänt om myndigheternas arbetsuppgifter och syften, men inte om rätten att utöva den offentliga makten. I polislagen (493/1995) anges de allmänna syftena med verksamheten, men dessutom kommer befogenheten till maktutövning upp i lagen samt i andra lagar. (Mäenpää 2011, s. 28-29).

Utmärkande för en behörig myndighet är att den har befogenheter till åtgärder som har rättsverkan såsom förvaltningsbeslut, anhängiggöra ärenden, utöva offentlig makt genom att till exempel kräva utredningar, utföra granskningar eller andra förvaltningsåtgärder i förhållande till den enskilda. Innan ett ärende börjar behandlas skall behörigheten hos myndigheten motsvara ärendemässigt (asiallisesti), hierarkiskt (asteellisesti) och regionalt (alueellisesti). (Husa & Pohjolainen 2008, s. 223, 234).

I behörighetsfrågan finns det flere olika möjligheter till brister. Antingen saknar det myndighetsorgan eller den tjänsteman som beslutat om ärendet behörighet att göra

avgöranden eller att flera myndighetsorgan har behörighet i samma ärende, men endast en av myndigheterna skall avgöra saken. Boken ”*Hallinto-oikeus*” tar som exempel beslut angående försäljning av kommunala fastigheter vilket hör till kommunfullmäktige som är det behöriga organet, men där priset för fastigheten understiger betydligt det gängse värdet utan något verkligt skäl, innebär att kommunfullmäktige har överskridit sina befogenheter. Med specialbestämmelser är det möjligt att ge flera myndigheter parallellt bestämda behörigheter och här ges som exempel byggnader som inte uppfyller hälsokrav varpå en bestämmelse om reparation kan ges av antingen byggnads- och miljönämnden, hälsoskyddsmyndigheten eller arbetsskyddsmyndigheten. (Mäenpää 1997, s. 363-365).

Problem kan även uppstå som avsaknad av behörighet om förvaltningsåtgärden har gjorts av en utomstående person. I den indirekta offentliga förvaltningen är det tämligen vanligt att även en privatperson kan vara behörig att utföra förvaltningsåtgärder, men då endast genom en särskild bestämmelse. (Mäenpää 1997, s. 364). FörvL (434/2003) uppger som tillämpningsområde, förutom myndigheter och offentligrättsliga inrättningar, även ”*enskilda då de sköter offentliga förvaltningsuppgifter*” (§ 2, mom. 3). GrL (731/1999) anger i fråga om ”*överföring av förvaltningsuppgifter på andra än myndigheter*” att dessa åtgärder skall alltid basera sig på lag, de får inte äventyra grundläggande friheter och rättigheter, rättssäkerhet eller god förvaltning (§ 124). Den sista meningen i paragrafen preciserar att dessa uppgifter aldrig kan innebära ”*betydande utövning av offentlig makt*”.

Att delegera ett ärendes behandling eller fördela arbetsuppgifter inom myndigheten kan ge upphov till överskridande av befogenhet. Ärendet kan komma att skötas av någon som inte har behörighet i saken. (Mäenpää 1997, s. 365).

I HFD:2013:111 gör länsstyrelsen beslut som den inte har behörighet till, dessutom tillämpas fel lag i avgörandet. Serveringstillståndsmyndigheten länsstyrelsen (nuförtiden regionförvaltningsverket) hade gett en skriftlig varning till företaget som idkade restaurangverksamhet för att ha brutit mot reglerna för alkoholutskänkning. I beslutet bestämdes vidare att det skall finnas en ordningsman, musiken som spelas i lokalen skall ske under vissa tider och att området i restaurangens omedelbara närhet skall städas. Företaget överklagar beslutet hos förvaltningsdomstolen och begär att beslutet hävs. Förvaltningsdomstolen avvisar företagets krav med motiveringen att serveringstillståndet kan begränsas eller lämnas obehiljat enligt alkohollagen om platsen för utskänkningen är sådan att det uppstår olägenheter för bland annat de som bor i närheten och för den allmänna ordningen. Högsta förvaltningsdomstolen förkastar både länsstyrelsens och

förvaltningsrättens beslut till den del som varningen stöds av alkohollagen, villkoren som berörde musiken och städningen avlägsnas, ordningsmannens närvaro under kvällar med musikprogram kvarstår. Högsta förvaltningsdomstolen anser att tillståndsmyndigheten inte kan ge skriftlig anmärkning om högljudd musik med hänvisning till alkohollagen, då ljudolägenheter hör till hälsoskyddsmyndigheterna och regleras av hälsoskyddslagen.

10.4 Ny utredning – rättelse av sakfel

I regeringspropositionen RP 226/2009 rd tillförs ny utredning under punkt 4 i FörvL:s 50 § 1 mom. om rättelse av sakfel. Innan punkten om ny utredning fanns, hade myndigheterna möjligheten att avgöra ärendet på nytt då utredningen var belastad med felaktigheter eller bristfälligheter. Det ursprungliga avgörandet, som vid beslutstillfället hade ett riktigt innehåll med tanke på tillgången av fakta, kan nu rättas av myndigheterna genom själv rättelse och användande av den nya informationen som nu står till buds. Partens förhållande kan ha ändrats, men även utredningarna som fanns, men vilka i förhållande till det nya faktaunderlaget har fått en annan innebörd, gör att beslutet eventuellt ändras. Kriterierna för att man skall tillgripa en ny utredning är att den skall ha en innebörd som har stor betydelse för innehållet i det nya beslutet och att rättelsen får endast ske till partens fördel. (RP 226/2009 rd s. 60; 434/2003 § 50, mom. 2; Niemivuo 2010, s. 361).

10.5 Skrivfel

Enligt FörvL (434/2003) skall myndigheten rätta klara och tydliga skriv- eller räknefel, för vilka inte krävs partens samtycke, eller andra liknande fel där innehållet och skriftliga formen står i strid med varandra. Andra exempel på fel är då en hänvisning är fel, men där den rätta informationen finns att läsa, kan även korrigeras av myndigheten. Om rättelsen av skriv- eller räknefel skulle medföra oskälighet för parten, och felet inte beror på parten, får det inte rättas. (§ 51; Mäenpää 2011, s. 263-264).

11 Rättsskydd i efterhand – repressivt rättsskydd

Med rättsskydd i efterhand försöker man rätta felaktiga beslut eller gottgöra för felet. Rättsskyddet i efterhand innebär att man kan rätta ett beslut genom förvaltningens interna (sisäinen) eller externa rättsmedel (ulkoinen oikeussuojakeino). De interna rättsmedlen innebär att man själv inom förvaltningsmyndigheten undersöker beslut och andra tjänsteåtgärder samt vidtar åtgärder vid behov.

Att använda sig av de externa rättmedlen innebär att man inte undersöker beslut eller tjänsteåtgärder inom förvaltningen utan den utförs av förvaltningsdomstolarna, högsta förvaltningsdomstolen, särskilda förvaltningsdomstolar, besvärsnämnder men också i internationella domstolar såsom Europeiska människorättsdomstolen eller EG-domstolen. Besvär i socialförsäkringsärenden behandlas först i en nämnd, om här inte uppnås ett godtagbart beslut, kan ärendet gå vidare till den högsta instansen för dessa ärenden, försäkringsdomstolen. (Husa & Pohjolainen 2008, s. 262; Social- och hälsovårdsministeriet 2013). Bilaga 1 beskriver processen för felaktiga förvaltningsbeslut.

11.1 Interna rättsmedel

Rättsmedlen för det interna rättsskyddet kan vara underställning, förvaltningsklagan eller självrättelse, vilka medför att tjänsteåtgärden undersöks på nytt i förvaltningsmyndigheten, ofta genom samma förfarande som i den ursprungliga processen, och i vissa fall av laglighetsövervakare. Myndigheterna har skyldighet att samtidigt med beslutet informera parten, i de fall omprövning är möjlig, om omprövningsförfarandet eller att bifoga en besvärсанvisning. (Husa & Pohjolainen 2008, s. 258-261).

Underställningen avviker från förvaltningsklagan och självrättelsen genom att den som procedur grundar sig på lag och har således mera en kontrollfunktion än rättsskyddsfunktion. Underställningen innebär att en högre stående myndighet undersöker och bekräftar, eller lämnar obekräftat, ett beslut av en lägre stående myndighet innan eventuell verkställning. (Husa & Pohjolainen 2008, s. 258-259).

11.1.1 Förvaltningsklagan

Förvaltningsklagan kan göras då beslutet har tillkommit lagstridigt eller lagstridigheter eller andra oegentligheter har förekommit i de offentliga uppdragens skötsel. Klagan skall riktas till förvaltningsområdets högsta myndighet eller till allmänna eller särskilda laglighetsövervakare. De högsta och allmänna laglighetsövervakarna är justitiekanslern i statsrådet och riksdagens justitieombudsman, medan de särskilda laglighetsövervakarna är till exempel minoritets-, jämställdhets- och konsumentombudsmannen samt myndigheter som riksfogdeämbetet, Valvira och regionalförvaltningsverket. Laglighetsövervakarnas undersökning av klagan är avgiftsfri och vem som helst kan framföra klagan över sitt eller någon annans ärende. Ärendet får vara högst två år gammalt men tidsfristen kan förlängas vid behov. Tillräckligt stora förseelser kan leda till disciplinära åtgärder eller till åtal. Ett

exempel på när en medborgare kan göra en förvaltningsklagan är att om denna misstänker att en polisman har gjort sig skyldig till försummelse eller begått fel i tjänsteutövningen. Förvaltningsklagan kan då göras till den högsta laglighetsövervakaren eller till en överordnad polismyndighet som är polischeferna, de riksomfattande enheternas chefer, Polisstyrelsen eller i vissa fall då det gäller polisverksamheten, till inrikesministeriet. (Husa & Pohjolainen 2008, s. 259-260; Justitiekanslerämbetet (u.å); Polisen (u.å.)).

Enligt justitieministeriets pressmeddelande från den 16.5.2013 föreslås det i en proposition att klagomålsförfarandet för förvaltningsklagan skall effektivieras och öka myndigheternas prövningsrätt genom att närmare bestämmelser skall tas med i FörvL (434/2003). (Statsrådet 2013).

11.1.2 Självrättelse

Det finns tre olika sätt finns till självrättelse: den lagstadgade självrättelsen eller omprövning, rättelse av sakfel samt rättelse av skrivfel. Omprövning begärs vanligtvis av parten själv, medan initiativet till att rätta sakfel och skrivfel ligger både hos parten och myndigheten. En lagstadgad självrättelse innebär situationer där man inte får anföra besvär utan att först ha ansökt om rättelse och utgör således ett obligatoriskt förskede till besväret. (434/2003 § 46, § 50, § 51; Husa & Pohjolainen 2008, s. 260-261).

Genom att sammanfatta Tuoris (2001, s. 98) text om självrättelsen kan det konstateras att den grundar sig på FörvL (434/2003) (han skriver lag om förvaltningsförfarande (598/1982), upphävd) och är därför ett förvaltningsförfarande och inte rättsskipning. Myndigheten rättar endast det beslut som den själv har gjort. Husa & Pohjolainen (2008, s. 260) skriver om skillnaderna mellan förvaltningsklagan och självrättelsen: förvaltningsklagan tas ofta till behandling och att tidsfristerna för laglighetskontrollen avviker från självrättelsen, då det inte rör sig om ett förvaltningsrättsligt ändringssökande. Självrättelsen riktar sig alltid mot beslutet medan förvaltningsklagan kan göras mot vilken tjänsteåtgärd som helst. Med andra ord kan det sägas att förvaltningsklagan inte är en ändringssökan som resulterar i att beslut upphävs eller ändras.

Rättsskyddet i efterhand konkretiseras av att parten kan begära om omprövning av ett beslut. Parten skall samtidigt som beslutet ges, informeras om hur ett omprövningsförfarande utförs, i de fall där ett besvär inte direkt kan anföras utan att beslutet först omprövas. Besluten som omfattas av omprövning finns uppräknade i speciallagstiftningen och själva processen innebär att man omprövar och avgör på nytt

endast den del av beslutet som förvaltningskunden är missnöjd med och omprövningen är därmed en ändringsansökan. I omprövningsbegäran skall komma fram vilket beslut som berörs, vad som parten begär omprövning om och grunderna till begäran. Begäran skall göras skriftligen till den behöriga myndigheten. Effekten av en begäran om omprövning hos myndigheten kan vara att beslutets verkställighet avbryts eller förbjuds och att förvaltningsbeslutet kan ändras eller upphävas, men det finns också den möjligheten att en begäran om omprövning helt enkelt förkastas. Det nya beslut som getts vid omprövningen är överklagbart, vilket inte gäller för det avgörande som myndigheten har gjort för att antingen avbryta eller förbjuda verkställigheten på grund av begäran om omprövning.

Inom kommunförvaltningen är det endast fullmäktigebesluten som inte kan omprövas, utan besvären anförs direkt i förvaltningsdomstolen, medan bland annat skatte- och vissa pensionsbeslut kan omprövas i det statliga beslutsfattandet. Antingen utförs den nya behandlingen av ärendet av samma myndighet, vilket är brukligt, men det kan även ske i en högre stående eller en annan myndighet. Ett omprövningsbeslut som inte är tillfredsställande, kan i sin tur överklagas genom besvär, men besvärsrätten går förlorad om omprövning inte har gjorts i de fall där det krävs. (FörvL (434/2003) 46, 49 a, 49 d, 49 f, 49 g §§; RP 2009/226 rd s. 35; Niemivuo m.fl. 2010 s. 353, 355; Halila 2013, s. 95).

Omprövning är inte någon helt ny företeelse inom förvaltningen. Inom skatteförvaltningen har den använts framgångsrikt redan länge. En del av skattelagen, bland annat inkomstbeskattningen och arvs- och gåvobeskattningen, skall först genomgå omprövning som rättelseyrkandeförfarande innan man får överklaga hos förvaltningsdomstolen. Omprövningen avgörs i skatteärendena av skatterättelsenämnden eller Skatteförvaltningen. I FörvL (434/2003) har man år 2010 lagt till paragrafer om omprövning i kapitlena 7 och 8, samt lagt till ett helt nytt kapitel 7 a som i helhet behandlar förfarandet. Enligt Halila (2013, s. 96) har omprövningsförfarandet en stor betydelse för den enskildes rättsskydd genom att det kan ge en snabb korrigerings på ett fel i ett förvaltningsbeslut. Myndigheten utreder nu saken om möjligt grundligare och motiveringen av omprövningsbeslutet är mera preciserad, även om det inte skulle förändra det ursprungliga beslutet. (Niemivuo m.fl. 2010, s. 354; Halila 2013, s. 96; Skatteförvaltningen, 2013).

Både sakfel och skrivfel är sådana fel, som myndigheten kan åtgärda antingen på eget initiativ eller på en parts begäran. Sakfelen kan rättas, genom att myndigheten avgör saken på nytt och då till partens fördel, men då parten samtycker, även till nackdel. En rättelse utan att parten samtycker får ske då partens eget agerande har resulterat i obestridliga fel i

utredningen, förfarandet eller i tolkning av lag. Ny utredning avviker från grunderna för rättelse i förhållandet till parten på så sätt att då ny utredning ger orsak att rätta ett beslut, får det endast ske till fördel för parten. Verkställigheten av beslutet kan förbjudas tillsvidare eller avbrytas under sak- eller skrivfelets handläggning hos myndigheten. (434/2003, § 50-53).

11.2 Externa rättsmedel

De externa rättsmedlen är ordinärt ändringssökande, vilket sker bland annat i förvaltningsdomstolen, och extraordinärt ändringssökande, vilket sker i högsta förvaltningsdomstolen. Enligt förvaltningsprocesslagen (586/1996) är de ärenden som antingen är avgjorda eller lämnats utan prövning överklagbara (§ 5). (Husa & Pohjolainen 2008, s. 263).

11.2.1 Ordinärt ändringssökande

Det ordinära ändringssökande betyder att man anför ett besvär. I stycket om omprövning kommer det fram att där begäran om omprövning inte har gjorts, även om lagen så kräver, gör att besvärsrätten går förlorad. Om beslutet har gjorts av en statlig myndighet, skall ett förvaltningsbesvär anföras och om det är ett beslut av ett kommunalt organ, skall det anföras ett kommunalbesvär. Förvaltningsbesvär över ett beslut skall anföras av parten enligt förvaltningsprocesslagen (586/1996 § 6) eller av en myndighet, antingen då lagen förordnar eller av skäl för det allmänna intresset. I fråga om omprövningsbeslut, får den som begärt om omprövning överklaga, men då omprövningsbeslutet har ändrat eller upphävt det första beslutet, har både parten och myndigheten besvärsrätt (586/1996 § 6, 6 a). I kommunallagen (365/1995) framkommer vilka grunderna är för att man skall kunna anföras ett kommunalbesvär över beslut gjorda av fullmäktige, samkommuners organ som kan bland annat vara en samkommunstämma, kommunstyrelse, nämnd eller en direktion (§ 81, mom 1, § 90). Dessa grunder är: *”om beslutet har tillkommit i fel ordning, den myndighet som fattat beslutet har överskridit sina befogenheter eller beslutet annars strider mot lag”*

Vissa skillnader finns mellan förvaltnings- och kommunalbesvär, såsom att kommunalbesvär får anföras av både parten och kommunmedlemmarna, men dock inte över beredning och verkställighet. I förvaltningsbesvär är det endast parten som kan anföras besväret, besvärsargumenten kan basera sig på lagligheten eller ändamålsenligheten medan

ett kommunalbesvär kan basera sig på endast laglighet. Man kan även anföra ett förvaltningsbesvär över ett kommunalt beslut, då till exempel över socialmyndighetens eller byggnadstillsynsmyndighetens beslut. (Tuori 2001, s. 95; Husa & Pohjolainen 2008, s. 263-265; Oikeus (u.å); kommunallag § 90-92, FörvL § 6-6 a).

11.2.2 Extraordinärt ändringssökande

Efter att ett förvaltningsbeslut har vunnit laga kraft, alltså då det inte mera går att söka om ändring i ett beslut genom ordinärt ändringssökande eller då ett sådant inte är tillåtet, kan ändring sökas genom extraordinärt ändringssökande. Förvaltningsprocesslagen (586/1996) tar upp de extraordinära sätten av ändringssökande, klagan, återställande av försutten fatalietid och återbrytande i 58 §, vilka kan utnyttjas vid ändring av ett förvaltningsbeslut med vunen laga kraft.

Verkan av klagan kan vara att beslutet undanröjs då den som ärendet berör inte har hörts eller hans rätt kränks av beslutet. Även ett fel i förfarandet, som kan ha en betydande inverkan på beslutet, här kan det röra sig om jäv eller oriktighet i behörighet eller då man inte kan fastställa hur ärendet har avgjorts på grund av att beslutet är innehållsmässigt oklart eller ofullständigt, kan resultera i ett undanröjt beslut. (586/1996 § 59; Laakso m.fl. 2006 s. 509-510).

Återställande av försutten fatalietid innebär att de tidsgränser som anges i lag och av myndigheter, de processuella och materiella tidsgränserna, återställs då det finns ett ytterst vägande skäl eller laglig orsak varför en viss åtgärd inte har kunnat ske inom den utsatta tiden. I Förvaltningsprocesslagen (586/1996) tas det upp tre olika orsaker till återställande: den materiella fatalietiden kan återställas i fall där den har löpt ut då det gäller att anhängiggöra en ansökan om någon ersättning, stöd eller andra utbetalningar som utbetalas av allmänna medel. Den processuella fatalietiden kan återställas då ändring i beslut söks och gäller även bland annat för rättelseyrkan samt den tredje punkten i paragrafen gäller tidsgränsen för processuella åtgärder i förvaltningsförfarandet eller i förvaltningsrättsskipningen. (586/1996 § 61, Laakso m.fl. 2006 s. 513-514).

Ett beslut kan återbrytas endast om det kränker den enskildes rätt och det allmänna intresset kräver det. Tre kriterier uppges för att ett återbrytande skall kunna ske, men även om någon av dessa uppfylls, betyder det inte att beslutet automatiskt återbryts. Högsta förvaltningsdomstolen avgör om ärendet når över den ”tröskel” (purkukynnys) som krävs. De tre kriterierna är ett fel i förfarandet, oriktig tillämpning av lag vid beslutsfattande eller

misstag eller det tredje kriteriet är att det har tillkommit ny utredning och att alla nämnda kriterier skulle kunna ha en betydande inverkan på beslutet. I första hand skall rättsmedlen grundbesvär eller klagan utnyttjas, om det kan sökas på samma grund. Återbrytande i högsta förvaltningsdomstolen kan sökas av parten, myndigheterna inom verksamhetsområdet, justitiekanslern och riksdagens justitieombudsman. (Laakso m.fl. 2006, s. 511-513; 586/1996 § 59, § 63).

12 Avslutning

Svaret på forskningsfrågan om vilka orsakerna är då felaktiga förvaltningsbeslut uppstår kan inte ges uttömmande. Rättsprinciperna kan ha frångåtts och prövningsrätten kan ha fått för stort spelrum, lagarna kan vara svårtolkade, förvaltningskunden har eventuellt inte bidragit med den information som behövs för att få ett materiellt riktigt beslut och många andra orsaker kan leda till ett felaktigt beslut. Kanske exemplet med den jäviga stadsdirektören i stadsfullmäktige, som nog hade bytt stol, men inte hade suttit bland publiken och att man inte noterat hans jäv i protokollet, kunde vara ett bra exempel på att de fel och brister som sker inom förvaltningen kan se mycket olika ut få till stånd ett felaktigt beslut.

Däremot var det lättare att svara på hur kan felaktiga förvaltningsbeslut korrigeras. I lagarna kommer det fram vilka ärenden som kan överklagas och vart parten skall vända sig. Myndigheten har som sagt skyldighet att informera om hur omprövning eller överklagande går till.

Många parter måste ty sig till ändringssökan i besluten. Statistikcentralen uppger i sin statistik för år 2011 om *"avgjorda ärenden i förvaltningsdomstolar efter ärendegrupp"* att förvaltningsdomstolarna har avgjort ärenden i totalt 21 850 förvaltningstvistemål och besvär över olika myndigheters beslut. Social- och hälsovård har de största antalet i statistiken med 5 992 (27 %) ärenden, beskattningen står för 4 124 (19 %). Statsrätt och allmän förvaltning, 1 887 stycken eller 8 % av ärendena står som femte största kategori efter ekonomisk verksamhet (17 %) och utlänningsärenden (13 %). Statsrätt och allmän förvaltning inbegriper även undervisnings- och bildningsväsendet, statstjänstemän, arbetskraftsärenden och säkerhet, allmän ordning och tillstånd. Sammanlagt tas åtta kategorier upp, men de övriga kategorierna studeras inte närmare i examensarbetet. (Statistikcentralen 2012a, 2012b).

Högsta förvaltningsdomstolen har år 2011 enligt Statistikcentralen avgjort 4 224 mål. 2 062 (49 %) gällde besvär, 1 801 (42 %) besvärstillstånd och 361 (9 %) ansökningar. Avslag i besvärstillståndsansökan gavs i 1 491 ärenden. Likaså här som i förvaltningsdomstolen gällde den största kategorin social- och hälsovårdsärenden (21 %), som näst största kategori kommer utlänningsärenden (19 %) och som tredje störst beskattningen (17%). Statsrätt och allmän förvaltning kommer som femte störst med 12 % av ärendena. (Statistikcentralen, 2012c, 2012d).

En utredning från 2010 om de ärenden som de regionala förvaltningsdomstolarna tog emot visade en ökning på 2,7 % jämfört med året innan. Handläggningstiden hade förkortats från 7,8 månader till 7,3 månader, medan de ärenden som hade varit längre anhängiga än 12 månader visade sig vara 8 %, samma som året tidigare. Till högsta förvaltningsdomstolen hade det kommit 4,7 procent mera ärenden än året innan. Den genomsnittliga handläggningstiden låg på 11,1 månader. Allmänna orsaker som nämns för ökningen är lagstiftningen som ändras och att en otydlig lag ge feltolkningar.

Det känns ändå tryggt att veta att lagen skall följas, lägre stående rättsnormer baserar sig på högre stående, bevakningen av myndigheternas agerande sker genom laglighetskontroll av laglighetsövervakarna och rättskyddet skall fungera. Mera oroande är effektivitetstrenden. Bakom beslutet står alltid människan och Sutela (2004) beskriver bland annat att krav på effektivitet kan väga mera än att upptäcka jäv. Vi lever i en tid där det skall sparas in på kostnader som ger upphov till att personalen minskas till ett minimum. Ger effektiviteten upphov till mera jobb i slutändan på grund av omprövningar, rättelser, klagan eller besvär? Ett ärende ”klubbas” inte igenom med en gång, utan en fortsatt behandling under en lång tid framåt, kan vara verkligheten. En utmaning kan vara att mäta den optimala arbetsbördan som ger de nöjdaste kunderna och minst antal fel men ändå inte ge avkall på korta behandlingstider. En större utmaning kan vara att få det att gå ekonomiskt ihop.

Antagligen kommer det att i framtiden komma flera paragrafer som 7 a i förvaltningslagen om omprövning, kapitel 8 som utvidgades att gälla även ny utredning eller propositionen om effektivisering av förvaltningsklagan som justitieministeriet skriver om. Utvecklingen verkar gå mot den riktningen att den första myndigheten sköter i allt större grad om felaktiga beslut och förfaranden, även om det rimmar illa med minskad personal hos myndigheterna. I grundlagen anges att alla medborgare har rätt att få sitt ärende behandlat på ett ”*behörigt sätt och utan ogrundat dröjsmål*” (§ 21). Ogrundat dröjsmål är ett diffust begrepp men kan väl försvaras med att det passar in på alla tidsepoker.

Källförteckning

Euroopan komissio (2004). *Euroopan oikeudellinen verkosto. Oikeusjärjestys – Suomi*. http://ec.europa.eu/civiljustice/legal_order/legal_order_fin_fi.htm (hämtat 23.9.2013)

Europeiska ombudsmannen (2013). *Den europeiska kodexen för god förvaltningssed*. <http://www.ombudsman.europa.eu/sv/resources/code.faces#/page/1> (hämtat: 21.7.2013)

Europeiska unionens officiella tidning (2010). *Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna* (2010/C 83/02) <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0389:0403:sv:PDF> (hämtat 22.7.2013)

Halila, L. (2012). Oikaisuvaatimus ja muutoksenhaun rajoittaminen korkeimpaan hallinto-oikeuteen. *Defensor Legis N:o 1/2013*. http://edilex.fi/defensor_legis/9423.pdf (hämtat 5.7.2013)

Husa, J. & Pohjolainen, T. (2008). *Julkisen vallan oikeudelliset perusteet – johdatus julkisoikeuteen*. Helsinki: talentum

Högsta förvaltningsdomstolen 2010, *Förvaltningsdomstolarnas verksamhetsberättelse 2010*. <http://www.hfd.fi/uploads/t4ui5gf3n.pdf>. (hämtat 2.9.2013)

Ingå (2012). *Ingå kommuns byggnadsordning*. http://www.inga.fi/boende_och_miljo/Byggande/byggnadsordning/ (hämtat 11.9.2013)

Justitiekanslerämbetet. *Länkar* (u.å.) <http://www.okv.fi/sv/justitiekanslern/lankar/> (hämtat 1.9.2013)

Justitiekanslerämbetet. *Övervakning av myndigheter, klagomålsförfarandet* (u.å.) <http://www.okv.fi/sv/justitiekanslern/uppgifter-och-verksamhet/overvakning-av-myndigheter/> (hämtat 31.8.2013)

Kommunförbundet. *Det kommunala beslutsfattandet* (u.å.) <http://www.kommunerna.net/sv/sakkunnigtjanster/juridik/forvaltningsjuridik/beslutsfattande/jav/fullmaktigeledamot/Sidor/default.aspx> (hämtat 18.8.2013)

Koskinen, S & Kulla, H. (2009). *Virkamiesoikeuden perusteet*. 5 uppl. Helsinki: talentum

- Laakso, S. & Suviranta, O. & Tarukannel, V. (2006). *Yleishallinto-oikeus*. Jyväskylä: Tampereen yliopisto, Oikeustieteen laitos
- Lundberg, S. & Buchert, P. & Lydén, M., Justitiekanslerns kritik leder till nya regler. *Hufvudstadsbladet* (7.9.2013), s. 6.
- Lundberg, S. Ståhlberg mutad med två golfresor. *Hufvudstadsbladet* (28.8.2013), s. 7.
- Mäenpää, O. (1997). *Hallinto-oikeus*. Juva: WSLT
- Mäenpää, O. (2011). *Grunderna för god förvaltning*. Helsingfors: FORUM IURIS
- Niemivuo, M., Keravuori-Rusanen, M. & Kuusikko, K. (2010). *Hallintolaki*. Juva: WSOYpro
- Oikeus (u.å). Domstolarna. Att överklaga beslut hos förvaltningsdomstolen. <http://www.oikeus.fi/7846.htm> (hämtat 22.8.2013)
- Ojanen, T. (2003). *Perusoikeudet ja ihmisoikeudet Suomessa*. Helsinki: FORUM IURIS
- Polisen (u.å.), *Förvaltningsklagan*
<https://www.poliisi.fi/poliisi/home.nsf/pages/B445E7DDE7FAC9A6C2256C1500462AB6?opendocument> (hämtat 15.8.2013)
- RP 72/2002 rd, *Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till förvaltningslag och till lag om ändring av förvaltningsprocesslagen*
<http://www.finlex.fi/sv/esitykset/he/2002/20020072.pdf> (hämtat 10.8.2013)
- RP 226/2009 rd, *Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till ändring av förvaltningslagens och förvaltningsprocesslagen*
<http://www.finlex.fi/sv/esitykset/he/2009/20090226.pdf> (hämtat: 9.8.2013)
- Skatteförvaltningen (2013a). *Att göra en ansökan om förhandsavgörande och undantagstillstånd och att meddela beslut i ärendet*. [http://vero.fi/sv-FI/Detailerade_skatteanvisningar/Momsbeskattning/Att_gora_en_ansokan_om_forhandsavgorande\(27657\)](http://vero.fi/sv-FI/Detailerade_skatteanvisningar/Momsbeskattning/Att_gora_en_ansokan_om_forhandsavgorande(27657)) (hämtat: 2.7.2013)
- Skatteförvaltningen (2013b). *Anvisning om skattebesvärösförfarandet*. [http://vero.fi/sv-FI/Detailerade_skatteanvisningar/Momsbeskattning/Anvisning_om_skattebesvarsforfarande\(26884\)](http://vero.fi/sv-FI/Detailerade_skatteanvisningar/Momsbeskattning/Anvisning_om_skattebesvarsforfarande(26884)) (hämtat 26.9.2013)

Statistikcentralen (2012a), *Förvaltningsdomstolarna avgjorde 21 900 ärenden år 2011*
http://stat.fi/til/haloikr/2011/haloikr_2011_2012-09-28_tau_001_sv.html (hämtat:
9.8.2013)

Statistikcentralen (2012c), *I högsta förvaltningsdomstolen avgjordes 4 200 ärenden år 2011*
http://stat.fi/til/khaloikr/2011/khaloikr_2011_2012-09-28_tie_001_sv.html (hämtat:
9.8.2013)

Statistikcentralen (2012b), Tabellbilaga 1. *Avgjorda ärenden i förvaltningsdomstolar efter ärendegrupp 2008-2011*
http://stat.fi/til/haloikr/2011/haloikr_2011_2012-09-28_tau_001_sv.html (hämtat:
9.8.2013)

Statistikcentralen (2012d), Tabellbilaga 1. *Avgjorda ärenden i högsta förvaltningsdomstolen efter ärendegrupp åren 2008-2011*
http://stat.fi/til/khaloikr/2011/khaloikr_2011_2012-09-28_tau_001_sv.html (hämtat:
9.8.2013)

Statsrådet 2013, *Behandlingen av förvaltningsklagan ska effektiviseras*
<http://valtioneuvosto.fi/ajankohtaista/tiedotteet/tiedote/fi.jsp?toid=175607&c=0&moid=227541&oid=385730> (hämtat 2.9.2013)

Social- och hälsovårdsministeriet 2013, *Ändringssökande i försäkringsärenden*
<http://www.stm.fi/sv/forsakring/andringssokande> (hämtat 6.10.2013)

Sutela, M. (2004). *Lakimies 6/2004* s. 983-1008. Toisen asteen esteellisyydestä hallinnossa – Vaarantaako viranomaisen ennakkokäsitys käsittelyn puolueettomuuden hallinnollisessa päätöksenteossa?. <http://edilex.fi/lakimies/2378.pdf> (hämtat 20.8.2013)

Tuori, K. (2001). *Den offentliga rättens grunder*. Helsingfors: FORUM IURIS

YLE (2013) *Polisen larmades till sopnämndens möte*.
<http://svenska.yle.fi/artikel/2013/06/13/polis-larmades-till-sopnamndens-mote> (hämtat:
28.6.2013)

Finlands författningssamling

Finlands grundlag 11.6.1999/731. www.finlex.fi (hämtat 15.7.2013)

Förvaltningslagen 6.6.2003/434. www.finlex.fi (hämtat 4.7.2013)

Förvaltningsprocesslagen 26.7.1996/586. www.finlex.fi (hämtat 14.7.2013)

Kommunallag 17.3.1995/365. www.finlex.fi (hämtat 13.8.2013)

Lag om elektronisk kommunikation i myndigheternas verksamhet 24.1.2003/13.
www.finlex.fi (hämtat 15.7.2013)

Lag om kommunala tjänsteinnehavare 11.4.2003/304. www.finlex.fi (hämtat 20.7.2013)

Lag om skatt på arv och gåva 12.7.1940/378. www.finlex.fi (hämtat 20.7.2013)

Markanvändnings- och bygglagen. www.finlex.fi (hämtat 14.7.2013)

Polislag 7.4.1995/493. www.finlex.fi (hämtat 2.8.2013)

Statstjänstemannalag 19.8.1994/750. www.finlex.fi (hämtat 25.7.2013)

Ursprungliga författningar

Lag om förvaltningsförfarande 598/1982. www.finlex.fi (hämtat 28.7.2013)

Rättspraxis

HFD:2012:125

HFD:2013:74

HFD:2013:111

HFD:2013:1775

Rättelse av felaktiga förvaltningsbeslut – processen

